

ठळक कार्य (२०२०-२१)

- ✓ कौशल्य आधारीत कुक्कुटपालन व्यवस्थापन या विषयावर ग्रामीण युवकांसाठी ०७ दिवसीय प्रशिक्षणाचे आयोजन दि.२३.१२.२०२० ते २९.१२.२०२० दरम्यान करण्यात आले होते. त्यामध्ये १५ प्रशिक्षणार्थीना प्रशिक्षण देण्यात आले.
- ✓ कौशल्य आधारीत दुग्ध व्यवसाय व्यवस्थापन या विषयावर ग्रामीण युवकांसाठी ०७ दिवसीय प्रशिक्षणाचे आयोजन दि.२१.०१.२०२१ ते २७.०१.२०२१ दरम्यान करण्यात आले होते. त्यामध्ये १५ प्रशिक्षणार्थीना प्रशिक्षण देण्यात आले.
- ✓ शेतकरी शास्त्रज्ञ सुसंवाद कार्यक्रम अंतर्गत पेरीव धान पद्धत या कार्यक्रमात १४७ प्रशिक्षणार्थींचा सहभाग
- ✓ कृषि निविष्ठा धारक अभ्यासक्रम (देशी) अभ्यासक्रम पूर्ण होवून प्रमाणपत्राचे वितरण
- ✓ १०८ विविध विभागाचे प्रशिक्षणाचे आयोजनामध्ये एकूण २५८६ शेतकऱ्यांचा सहभाग
- ✓ कृषि व कृषि संलग्न विभागातील एकूण ८३ विस्तार व्यक्तींना ३ प्रशिक्षणाद्वारे मार्गदर्शन करण्यात आले.
- ✓ ६० प्रक्षेत्र भेटी व १९ निदान भेटी दरम्यान २७० शेतकऱ्यांच्या समस्यांवर योग्य सल्ला व मार्गदर्शन करण्यात आले.
- ✓ कृषि विज्ञान केंद्र, साकोली येथे खरीप पूर्व कृषि मेळाव्याचे आयोजन करण्यात आले होते व त्यामध्ये १८९ शेतकरी सहभागी झाले होते.
- ✓ जागतीक मृदा दिवस निमित्त चांदोरी, उसगाव व पांढरबोळी येथे कृषि मेळाव्याचे आयोजन करण्यात आले होते यामध्ये १५६ शेतकरी सहभागी होवून २२ लोकांना मान्यवरांच्या हस्ते जमिन आरोग्य पत्रीकेचे वितरण करण्यात आले.
- ✓ विस्तार कार्यक्रमा अंतर्गत रब्बी हंगाम पूर्व शेतकरी मेळावा व चर्चा सत्र, महिला किसान दिवस, प्रक्षेत्र शिवार फेरी कार्यक्रम घेण्यात आले यामध्ये प्रक्षेत्र शिवार फेरी कार्यक्रमात ४२४ शेतकऱ्यांनी प्रक्षेत्राला भेट देवून माहिती घेतली.
- ✓ रिलायन्स फाउंडेशन व कृषि विज्ञान केंद्र, साकोली यांच्या संयुक्त विद्यमाने ०३ दृक व ०३ श्राव्य (फोन इन) कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले.
- ✓ ०५ यु टयुब लाईव्ह कार्यक्रमाद्वारे ३५८ शेतकऱ्यांना धान पिकावरील तंत्रज्ञानबाबत मार्गदर्शन करण्यात आले.
- ✓ ०३ फेसबुक लाईव्ह कार्यक्रम, रिलायन्स फाउंडेशन, कृषि विज्ञान केंद्र, साकोली व कृषि रत्न शेतकरी समूह यांच्या वतीने घेण्यात आले यामध्ये २५६ शेतकऱ्यांनी सहभाग नोंदविला.

कृषि विज्ञान केंद्र, साकोली, जि. भंडारा
(डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषि विद्यापीठ, अकोला)
प्रगती अहवाल (२०२०-२१)

भारत सरकारच्या धोरणाप्रमाणे प्रत्येक जिल्हयात एक कृषि विज्ञान केंद्र कार्यरत आहे. त्यानुसार भंडारा जिल्हयासाठी साकोली येथे मार्च २००२ पासून कृषि विज्ञान केंद्र सुरु झालेले आहे.

❖ **उद्दिष्ट्ये:-**

१. भंडारा जिल्हयातील शेतकरी, युवक, ग्रामीण महिला तसेच विस्तार कर्मचा-यांना शास्त्रीय व तांत्रिक प्रशिक्षण देणे.
२. उपलब्ध तंत्रज्ञानाचा वापर होत नसल्यास त्यामधील त्रुटी दुर करणे.
३. प्रत्यक्ष व अप्रत्यक्षपणे शेतक-यांचे व शेतीवर अवलंबून असणा-यांचे जीवनमान सुधारणे.
४. शेतक-यांच्या शेतावर प्रथमरेषीय पीक प्रात्याशिकाद्वारे सुधारीत तंत्रज्ञान पोहचविणे.

❖ **कार्यक्षेत्र:-**

संपुर्ण भंडारा जिल्हा कृषि विज्ञान केंद्राचे कार्यक्षेत्र आहे. ह्या जिल्हयात ७ तालुके येतात. पर्जन्यमानाचा विचार करता अधिक पर्जन्यमानाचे क्षेत्रामध्ये याचा समावेश होतो.

❖ **कृषि विज्ञान केंद्र विषयी संक्षिप्त माहिती**

कृषि विज्ञान केंद्राचा नाव पत्ता व संपर्क ध्वनी

पत्ता	दुरध्वनी		ई-मेल/ E-mail	संकेतस्थळ वेबसाईट
	कार्यालय	फॅक्स		
कृषि विज्ञान केंद्र, लाखांदुर रोड, साकोली जि. भंडारा ४४१८०२	(०७१८६)२३६८०५		kvkbhandara@gmail.com kvkbhandara1@gmail.com	http://kvksakoli.pdkv.ac.in

❖ **कार्यक्रम समन्वयक यांचे नाव व संपर्कध्वनी**

नाव	दुरध्वनी		
	कार्यालय	मोबाईल	ई-मेल/ E-mail
डॉ. उषा. आर. डोंगरवार	०७१८६- २३६९७२	९४०३६१७११३	udongarwar@gmail.com

❖ मंजुरीचे वर्ष : १७ मार्च, २००२

❖ कृषि विज्ञान केंद्र, साकोली येथे मंजुर पदे (विषय विशेषज्ञ व कर्मचारी वर्ग)

अ. क्र.	मंजुर पदनाम	विषय	कार्यरत शास्त्रज्ञांचे नांव	शैक्षणिक अर्हता	
१.	कार्यक्रम समन्वयक	कृषि विद्या	डॉ. उषा आर. डोंगरवार	पि.एच.डी (कृषि विद्या)	
२.	विषय विशेषज्ञ	विस्तार शिक्षण	श्री.पी.पी.पर्वते	एम.एस.सी. (कृषि विस्तार)	
३.	विषय विशेषज्ञ	कृषि अभियांत्रिकी	श्री.वाय.आर. महल्ले	एम.टेक (कृषि अभियांत्रिकी)	
४.	विषय विशेषज्ञ	पिक संरक्षण	डॉ.एन.एस.वझिरे	पि.एच.डी (किटकशास्त्र)	
५	विषय विशेषज्ञ	पशु संवर्धन व दुग्धव्यवसाय	डॉ.पी.बी.खिरारी	पि.एच.डी. (पशु संवर्धन व दुग्धव्यवसाय)	
६	विषय विशेषज्ञ	उद्यानविद्या	रिक्त	--	
७.	विषय विशेषज्ञ	गृह विज्ञान	रिक्त	--	
८.	प्रक्षेत्र व्यवस्थापक	-	रिक्त		
९.	संगणक सहायक	संगणक	श्री.के.एस. गायकवाड	बी.ई.	
१०.	प्रयोगशाळा व्यवस्थापक	-	रिक्त	--	
११.	सहाय्यक शाखा अधिकारी	.	श्री.जी.डी.गुसिंगे	बी.ए.	
१२.	लघुलेखक	.	रिक्त	--	
१३.	कुशल मदतनिस	.	कु. आशा रामकिशन इडोळे	बी. ए.	
१४.	कुशल मदतनिस	.	श्री. नरेश गणेश डोंगरे	एच.एस.सी.	(विस्तार शिक्षण संचालनालय डॉ. पं.दे.कृ.वि., अकोला येथे कार्यरत)
१५.	वाहनचालक १	.	श्री.मुकेश पां. सुखदेवे	१० वी पास	
१६.	वाहनचालक २	.	रिक्त	-	
	एकूण मंजुर पदे : १६		भरलेली पदे: १०	रिक्त पदे: ०६	

❖ पर्जन्यमान -(२०२०-२१)

अ. क्र	महिना	२०१९		२०२०		२०२१	
		पाऊस (मि.मी.)	पावसाचे दिवस	पाऊस (मि.मी.)	पावसाचे दिवस	पाऊस (मि.मी.)	पावसाचे दिवस
१	जानेवारी	३३.२०	०२	४५.८०	०३	०.००	००
२	फेब्रुवारी	०.०	००	३१.८	०३	६.६०	०१
३	मार्च	१४.६०	०१	७३.४	०७	१८.२०	०३
४	एप्रिल	०.०	००	२.६०	०१	०९.००	०१
५	मे	०.०	००	४३.४०	०३	१०.४०	०३
६	जून	३८.०	०३	२४०.२०	१७	३००.८०	१५
७	जुलै	४१७.०	१९	२९०.६०	१२	३३१.००	१९
८	ऑगस्ट	४९१.०	१८	८७०.८	२०	१९७.६०	१४
९	सप्टेंबर	२५२.८०	१८	७८.०	८	३९०.६	१५
१०	ऑक्टोबर	३२.४०	०३	१७.२	२	१४.६	०२
११	नोव्हेंबर	०.०	००	२२.६	२	१.५	००
१२	डिसेंबर	७.०	०२	०.०	०	-	
एकूण		१२८६	६६	१७१६.४	७८	१२८०.३	७३

स्त्रोत: कृषि विज्ञान केंद्र, साकोली येथे घेतलेली नोंद

❖ कृषि विज्ञान केंद्र कडील जमीन (हे) : १७.३०

अ.क्र	विवरण	क्षेत्र (हे)
१.	इमारती ,रस्ते	४.०
२.	प्रात्यक्षिके	१.०
३.	संशोधन	५.०
४.	बिजोत्पादन	७.०
५.	इतर	०.३०
एकूण		१७.३०

बियाणे विक्री खरीप २०२१

अ.क्र.	धान वाणाचे नाव	विक्री केलेले बियाणे (क्विं)	बियाणे विक्री करून प्राप्त झालेली रक्कम (रु)	
१.	आय आर ६४	५.७०	४,८०,६६५/-	
२	सिंदेवाही २००१	८.८५		
३	पि.के.व्ही. एच. एम. टी- (FS)	१३.९५		
४	पि.के.व्ही. एच. एम. टी- (TF)	०.६२		
५	साकोली -९ (TF)	१८.११		
६	साकोली -९	१.७०		
७	एमटीयु १०१०	१०.३०		
८	पिडीकेव्ही तीलक (CS)	२७.२२		
९	पिडीकेव्ही तीलक (TF)	१०.३०		
१०	सोनबोरु	०.८५		
११	पिडीकेव्ही रेड राईस	३.०५		
१२	पिडीकेव्ही किसान	२.७५		
१३	सीआर धान-२०१	४.४०		
१४	सीआर धान-३००	०.२६		
१५	सीआर धान-५०७	०.२६		
१६	सिंदेवाही १	०.३२		
	एकूण विक्री केलेले बियाणे (क्विं)	१०८.६४		४,८०,६६५/-

❖ **माती व पाणी परीक्षण** ऑक्टोबर २०२१ ते मार्च २०२२ साठीचे लक्ष्य :

अ.क्र	महिना	मातीचे नमुने	पाणी नमुने
१	ऑक्टोबर २०२१	५०	००
२	नोव्हेंबर २०२१	५०	००
३	डिसेंबर २०२१	५०	००
४	जानेवारी २०२२	५०	००
५	फेब्रुवारी २०२२	५०	००
६	मार्च २०२२	५०	००
	एकूण	३००	००

❖ माती परीक्षण (२०२०-२१) १ एप्रिल ते ३० नोव्हेंबर, २०२१

अ.क्र	महिना	एकुण तपासलेले नमुने	एकुण शेतकरी	एकुण गावे	प्राप्त महसुल (रु)
१.	एप्रिल, २०२१	२२	२२	०२	९,७६५/-
२.	मे, २०२१	३०	३०	०१	
३.	जून, २०२१	५	५	०२	
४.	जुलै, २०२१	००	००	००	
५.	ऑगस्ट २०२१	००	००	००	
६.	सप्टेंबर २०२१	०६	०६	०३	
७.	ऑक्टोबर, २०२०	००	००	००	
८.	नोव्हेंबर, २०२०	००	००	००	
एकुण		६३	६३	०८	९,७६५/-

कृषि विज्ञान केंद्र, साकोली येथे रबी बियाणे उपलब्धता २०२०-२१

अ.क्र	पिक	वाण	स्थिती	बियाणे (कि.ग्रॅ.)
१	सोनबोरु	स्थानिक	सत्यप्रत	०.६०
२	हरभरा	जॅकी-९२१८	सत्यप्रत	१.००
३	जवस	एन.एल २६०	प्रमाणित	-
४	जवस	एन.एल २६०	सत्यप्रत	०.३०
५	लाखोरी	माहातोरा	पायाभुत	-
६	ढेंचा	भूमिपूत्र	सत्यप्रत	०.०५
७	तिळ	एन. टी. ११	सत्यप्रत	०.२५
एकुण				२.२०

❖ रबी हंगामातील पिक नियोजन २०२१-२२(Proposed Rabi cropping scheme)

अ.क्र	पिक	वाण	स्थिती	क्षेत्र (हे.)
१	सोनबोरु	स्थानिक	सत्यप्रत	१.००
२	हरभरा	जॅकी-९२१८	सत्यप्रत	०.२०
३	जवस	एन.एल २६०	सत्यप्रत	०.६०
४	ढेंचा	भूमिपूत्र	सत्यप्रत	०.१०
५	करडई	-	सत्यप्रत	०.५०
६	गहू	पिडीकेव्हि सरदार	सत्यप्रत	०.५०
एकुण				२.९०

विस्तार कार्य २०२०-२१

अ.क्र	कार्य	दिनांक	संख्या	गाव	एकूण उपस्थिती
१	रबी हंगाम पूर्व शेतकरी मेळावा व चर्चासत्र व महिला किसान दिवस	१५.१०.२०२०	०१	के.व्ही.के. साकोली	१२५
२	शिवार फेरी व रबी हंगाम पूर्व शेतकरी मेळावा व कृषि प्रदर्शनी	२१.१०.२०२०	०१	के.व्ही.के. साकोली	४९
३	जागतीक मृदा दिन व शेतकरी मेळावा	०५.१२.२०२०	०१	चांदोरी, जि. भंडारा	६१
४	१५० व्या गांधी जयंती निमित्त आभास पद्धतीने कार्यशाळा आयोजित	०२.१०.२०२०	०१	के.व्ही.के. साकोली	२६
५	शेती कायदा २०२० या विषयावर वेबिनार आयोजित	२८.१०.२०२०	०१	के.व्ही.के. साकोली	१२०
६	शेती कायदा २०२० या विषयावर शेतकरी जागरूकता कार्यक्रम आयोजित	०३.११.२०२०	०१	के.व्ही.के. साकोली	१९
७	टि.व्ही.मुलाखत	०९.१२.२०२०	०३	दुरदर्शन नागपुर	-
		१६.१२.२०२०		दुरदर्शन नागपुर	-
		१०.०२.२०२१		दुरदर्शन नागपुर	-
९	पोषण माह २०२०	०८.०९.२०२०	०२	साकोली	२३
		१७.०९.२०२०		साकोली	७८
१०	स्वच्छता पखवाडा	१६.१२.२०२० ते ३१.१२.२०२०	१५	गिरोला, साकोली	२१०
११	शेती दिन	०२.११.२०२०	०२	जैतपूर	१५
		०५.११.२०२०		उमरी	२०
१२	निदान भेटी	१६.०९.२०२०	०५	पवणी, मोडाडी	०२
		२८.०९.२०२०		पिपरा, गोंडेखारी	०२
		१०.१०.२०२०		जैतपूर	०२
		०२.११.२०२०		जैतपूर	०१
		०१.१२.२०२०		उमरी	०१

❖ Thrust Area

पिक/व्यवसाय/उद्योग	Thrust Area
धान	एकात्मिक पिक व्यवस्थापन, माती परिक्षणावर आधारीत अन्नद्रव्ये व्यवस्थापन किड व रोग व्यवस्थापन, पिक पध्दतीत बदल, ठिबक सिंचनवर भर देणे.
पशु विज्ञान /दुग्धव्यवसाय	दुधाची उत्पादकता वाढविणे/पशुचारा पिकाखाली क्षेत्रात वाढ करणे, सुग्रासवरिल खर्च कमी करणे, पशुधन व्यवस्थापन, दुधाची प्रक्रिया करणे.
उद्यानविद्या	भाजीपाला, फळे व इतर पिकाची उत्पादकता वाढविणे, किड व रोग व्यवस्थापन, प्रक्रिया करणे.
कृषि अभियांत्रिकी	मजुरांच्या अनुउपलब्धते वर मार्ग काढणे, विविध औजारांचा वापर करणे, मजुरीवरिल वेळ बचत व खर्च कमी करणे.

गृहविज्ञान	शेतात कामे करतांना शारिरीक श्रम/थकवा कमी करणेकरीता विविध औजारांचा वापर करणे. कुटूंबाचे अन्न सुरक्षा व कुपोषण कमी करणेकरीता कार्य करणे. छोटे गृह उद्योग तयार करणेवर भर देणे.
------------	---

❖ कृषि विज्ञान केंद्र अंतर्गत कार्य केलेले क्षेत्र/गावे (२०२०-२१)

अ.क्र	तालुका	गावांचे नाव	मुख्य पिके व व्यवसाय	गावात आढळलेले मुख्य प्रश्न/अडचणी
१	साकोली	उमरी, मुंडीपार, सातलवाडा, शंकरपूर	धान, कडधान्ये, तेलबिया पिके व भाजिपाला पिके.	कमी उत्पादकता रोग व किडींचा प्रादुर्भाव.
२	लाखनी	सालेभाटा	कडधान्ये, तेलबिया पिके व भाजिपाला पिके.	कमी उत्पादकता रोग व किडींचा प्रादुर्भाव.
३	पवनी	मोहरी	धान, कडधान्ये, तेलबिया पिक व भाजिपाला पिके.	कमी उत्पादकता रोग व किडींचा प्रादुर्भाव.
४	लाखांदूर	जैतपूर	धान, कडधान्ये, तेलबिया पिक व भाजिपाला पिके.	कमी उत्पादकता रोग व किडींचा प्रादुर्भाव.

कृषि विस्तार विभाग (२०२०-२१)

संशोधन प्रकल्प १:-हरभरा (जॅकी ९२१८) प्रथमरेषीय पिक प्रात्यक्षिकांचा प्रभाव विश्लेषण

अ. क्र	प्रभाव घटक	लाभार्थी शेतकरी संख्या = ५०	बिनलाभार्थी शेतकरी संख्या	बदल टक्के (Percent Change)
१	ज्ञान(Knowledge)	२१.०२	१६.२६	२९.२७
२	अंगीकरण(Adoption)	२०.७८	१६.०४	२९.५५
३	उत्पादन(Yield)	१७.६०	१४.३७	१८.७५
४	वार्षिकउत्पन्न	११३१.७	१०२०.४	०९.८३

वर्ष २०२०-२१ मध्ये राष्ट्रीय अन्नसुरक्षा अभियान अंतर्गत हरभरा (जॅकी ९२१८) प्रथमरेषीय पिक प्रात्यक्षिकांचे (५० प्रा.) शेतकऱ्यांच्या शेतावर आयोजन करण्यात आले होते. सदर प्रात्यक्षिकांचा लाभार्थी शेतकऱ्यांवरील प्रभाव विश्लेषण करीता ज्ञान बदल, अंगीकरण बदल, उत्पादन बदल व वार्षिक उत्पन्न बदल घटक निवडून अभ्यास करण्यात आला. यामध्ये २९.२७ टक्के ज्ञानबदल, २९.५५ टक्के अंगीकरणबदल, १८.७५ टक्के उत्पादनबदल, ०९.८३ टक्के वार्षिक उत्पन्नबदल व एकुण बदल ८७.४० टक्के आढळून आले आहे

संशोधन प्रकल्प २:- कुक्कुटपालन प्रशिक्षणाचा प्रशिक्षणार्थीवरील प्रभाव विश्लेषण

कृषि विज्ञान केंद्र, साकोली येथे (२३ ते २९ डिसेंबर २०२०) ग्रामीण युवकांना कौशल्य आधारीत प्रशिक्षण कार्यक्रम (STRY) अंतर्गत ०७ दिवसीय कुक्कुटपालन विषयावरील प्रशिक्षण आत्मा, भंडारा यांच्या प्राप्त निधीमधुन करण्यात आला यामध्ये १५ प्रशिक्षणार्थी सहभागी झाले होते, यावेळी त्यांचा ज्ञानबदल, परिणामकारता, समाधान याबद्दल अभ्यास करण्यात आला.

१. कुक्कुटपालन प्रशिक्षणार्थी ज्ञान बदल

अ.क्र.	प्रभाव बाब	Mean		% बदल
		प्रशिक्षणपूर्वी	प्रशिक्षणनंतर	
१	ज्ञान (Knowledge)	३२.१३	६१.२०	९०.४७

कुक्कुटपालन विषयावरील प्रशिक्षणमध्ये १५ प्रशिक्षणार्थी सहभागी झाले होते, यावेळी त्यांचा ज्ञानबदल, परिणामकारता, समाधान याबद्दल अभ्यास करण्यात आला. यामध्ये प्रशिक्षणानंतर प्रशिक्षणार्थीच्या ज्ञान बदल ९०.४७ टक्के दिसून आले.

२. कुक्कुटपालन प्रशिक्षणार्थी प्रशिक्षण परिणामकारता

अ.क्र.	बाब / घटक	total obtainable Mean Score	obtained Mean Score	प्रशिक्षण परिणामकारता
१	घेतलेले विषय	०३	२.७३	९१.००
२	विषयांची उपयुक्तता	०३	२.९३	९७.६६
३	व्याख्यानांची प्रासंगिकता	०३	२.८०	९३.३३
४	अपेक्षेची पूर्ती	०३	२.८०	९३.३३
५	व्यावहारिक अभिमुखता	०३	२.८७	९५.६६
६	अभ्यासाकरीता सामुग्री	०३	२.८७	९५.६६
७	प्रशिक्षण दर्जा	०३	२.६७	८९.००
	एकुण	२१	१९.६७	९३.६६

कुक्कुटपालन विषयावरील प्रशिक्षणमध्ये १५ प्रशिक्षणार्थी सहभागी झाले होते, यावेळी त्यांचा ज्ञानबदल, परिणामकारता, समाधान याबद्दल अभ्यास करण्यात आला. कुक्कुटपालन प्रशिक्षणार्थी प्रशिक्षण परिणामकारता ९३.६६ टक्के दिसून आली.

३. कुक्कुटपालन प्रशिक्षण समाधान

अ.क्र.	बाब / घटक	total obtainable Mean Score	obtained Mean Score	प्रशिक्षण समाधान
१	तांत्रिक क्षमता	१८	१७.३३	९६.२७
२	सुविधा पूर्णविल्या	१५	१४.२७	९५.१३
३	संप्रेषण मोड	१५	१३.८७	९२.४६
	एकुण	४८	४५.४७	९४.७२

कुक्कुटपालन विषयावरील प्रशिक्षणमध्ये १५ प्रशिक्षणार्थी सहभागी झाले होते, यावेळी त्यांचा ज्ञानबदल, परिणामकारता, समाधान याबद्दल अभ्यास करण्यात आला. कुक्कुटपालन प्रशिक्षणार्थी प्रशिक्षण समाधान ९४.७२ टक्के दिसून आली

संशोधन प्रकल्प ३:- दुग्धव्यवसाय व्यवस्थापन प्रशिक्षणाचा प्रशिक्षणार्थीवरील प्रभाव विश्लेषण

कृषि विज्ञान केंद्र, साकोली येथे (२०२०-२१) ग्रामीण युवकांना कौशल्य आधारित प्रशिक्षण कार्यक्रम (STRY) अंतर्गत ०७ दिवसीय दुग्धव्यवसाय व्यवस्थापन विषयावरील प्रशिक्षण आत्मा, भंडारा यांच्या प्राप्त निधीमधून करण्यात आला यामध्ये १५ प्रशिक्षणार्थी सहभागी झाले होते, यावेळी त्यांचा ज्ञानबदल, परिणामकारता, समाधान याबद्दल अभ्यास करण्यात आला.

१. दुग्धव्यवसाय व्यवस्थापन प्रशिक्षणार्थी ज्ञान बदल

अ.क्र.	प्रभाव बाब	Mean		% बदल
		प्रशिक्षणपूर्वी	प्रशिक्षणनंतर	
१	ज्ञान (Knowledge)	३२.३३	५४.८७	६९.७१

दुग्धव्यवसाय व्यवस्थापन विषयावरील प्रशिक्षणमध्ये १५ प्रशिक्षणार्थी सहभागी झाले होते, यावेळी त्यांचा ज्ञानबदल, परिणामकारता, समाधान याबद्दल अभ्यास करण्यात आला. यामध्ये प्रशिक्षणानंतर प्रशिक्षणार्थीच्या ज्ञान बदल ६९.७१ टक्के दिसून आले.

२. दुग्धव्यवसाय व्यवस्थापन प्रशिक्षणार्थी प्रशिक्षण परिणामकारता

अ.क्र.	बाब / घटक	total obtainable Mean Score	obtained Mean Score	प्रशिक्षण परिणामकारता
१	घेतलेले विषय	०३	२.६०	८६.६६
२	विषयांची उपयुक्तता	०३	२.९३	९७.६६
३	व्याख्यानांची प्रासंगिकता	०३	२.८७	९५.६६
४	अपेक्षेची पूर्ती	०३	२.८०	९३.३३
५	व्यावहारिक अभिमुखता	०३	२.९३	९७.६६
६	अभ्यासकरीता सामुग्री	०३	२.८०	९३.३३
७	प्रशिक्षण दर्जा	०३	२.६७	८९.००
	एकुण	२१	१९.६०	९३.३३

दुग्धव्यवसाय व्यवस्थापन विषयावरील प्रशिक्षणमध्ये १५ प्रशिक्षणार्थी सहभागी झाले होते, यावेळी त्यांचा ज्ञानबदल परिणामकारता, समाधान याबद्दल अभ्यास करण्यात आला. दुग्धव्यवसाय व्यवस्थापन प्रशिक्षणार्थी प्रशिक्षण परिणामकारता ९३.३३ टक्के दिसून आली.

३. दुग्धव्यवसाय व्यवस्थापन प्रशिक्षण समाधान

अ.क्र.	बाब / घटक	total obtainable Mean Score	obtained Mean Score	प्रशिक्षण समाधान
१	तांत्रिक क्षमता	१८	१५.१३	८४.१५
२	सुविधा पूर्णविल्या	१५	१३.६०	९०.६६
३	संप्रेषण मोड	१५	१४.२०	९४.६६
	एकुण	४८	४२.९३	८९.४३

दुग्धव्यवसाय व्यवस्थापन विषयावरील प्रशिक्षणमध्ये १५ प्रशिक्षणार्थी सहभागी झाले होते, यावेळी त्यांचा ज्ञानबदल, परिणामकारता, समाधान याबद्दल अभ्यास करण्यात आला. दुग्धव्यवसाय व्यवस्थापन प्रशिक्षणार्थी प्रशिक्षण समाधान ८९.४३ टक्के दिसून आली

**❖ २०२०-२१ या वर्षात राबविलेल्या उपक्रमांचा परिणाम
शेतकऱ्यांच्या शेतावरील प्रयोग/चाचणी (OFT)**

कृषि अभियांत्रिकी

१. शेतकऱ्यांच्या शेतावरील प्रयोग/चाचणी (OFT) Assessment-1

शिर्षक -शुन्य तंत्रज्ञान पद्धतीने हरभरा पिकाची पेरणी करणे.

उद्दिष्टे:- १. हरभरा पिकाची पेरणी ओळीत करून उत्पादन वाढविणे.
२. शिफारस केलेल्या व शेतकऱ्यांच्या पद्धतीचा तुलनात्मक अभ्यास.

लक्षात आलेल्या अडचणी-

१. वातावरणातील सतत होणारा बदल

२. कामाच्या वेळी मजुरांची कमतरता

३. फेकून (आवल्या) पद्धतीने हरभरा पेरणी.

४. उत्पादन खर्च अधिक

५. शुन्य तंत्रज्ञान पेरणी पद्धत (पेरणीयंत्र) विषयी अपुरी माहिती.

६. फेकिव (आवल्या) पद्धतीने पेरणी केल्यामुळे उत्पादन क्षमता कमी.

संस्कार-T₁ - शेतकऱ्यांची पद्धती- हरभरा बियाणांची फेकून पेरणी करणे.

T₂ - शिफारस केलेली पद्धत- शुन्य तंत्रज्ञान पद्धतीने हरभरा पिकाची पेरणी करणे.

तंत्रज्ञान- डी.डी.आर. हैद्राबाद.

एकूण शेतकरी- १३

क्षेत्र (हे.)-५.२

निरीक्षणे /परीणाम-

संस्कार	क्षेत्रक्षमता (हे/तास)	कार्यक्षमता (%)	उत्पन्न (क्वि./हेक्टर)
T ₁ - शेतकऱ्यांची पद्धत	०.१८	४५	१०.४६
T ₂ - शिफारस केलेले तंत्रज्ञान	०.३७	७०	१२.२०

चाचणीचे अर्थशास्त्र

	T ₁ - शेतकऱ्यांची पद्धत	T ₂ -शिफारस केलेले तंत्रज्ञान
उत्पन्न (क्विंटल/हेक्टर)	१०.४६	१२.२०
एकूण उत्पन्न (रुपये/हेक्टर)	४४,१६०/-	५२,८००/-
निव्वळ नफा (रुपये/हेक्टर)	२५,००८/-	३३,४५९/-
उत्पादन खर्च (रुपये/हेक्टर)	१९,१५२/-	१९,३४१/-
नफा: उत्पादन खर्च गुणोत्तर	२.३१	२.७३

पशुसंवर्धन व दुग्धशास्त्र(OFT)

शेतकऱ्यांच्याशेतावरील प्रयोग

१.शिर्षक :- म्हशीच्या खाद्यामध्ये खनिज मिश्रणाचा वापर करून त्याचा दूध उत्पादनावरील परीणाम अभ्यासणे.

उद्देश- १. दूध उत्पन्न वाढविणे .

लक्षात आलेल्या अडचणी -

१. म्हशीचे सरासरी दूध उत्पादन कमी.

संस्कार -T1-शेतकऱ्यांची पध्दत-म्हशींनाचराऊ क्षेत्रावरीलउपलब्ध हिरवा चारा

T2 -शिफारस केलेली पध्दत- म्हशींच्या खाद्यामध्ये खनिज मिश्रणाचा वापर करणे.

तंत्रज्ञान-GADVASU, लुधियाना, पंजाब.

जनावरांची संख्या : १३

निरीक्षणे- दुध उत्पादन (लीटर /दिवस/जनावर)

निष्कर्ष :-

जनावराचा प्रकार	निरीक्षण	T1- शेतकऱ्यांची पध्दत	T2- शिफारस केलेली पध्दत	T1 च्या तुलनेत झालेली वाढ (टक्के)	निष्कर्ष
म्हशी	दुध उत्पन्न(लि. /दिवस)	४.९०	५.८०	१८.३६	म्हशीच्या खाद्यामध्ये खनिज मिश्रणाचा (५० ग्रॅ/जनावर) वापर केल्याने शेतकऱ्यांच्या पद्धतीच्या तुलनेत १८.३६ टक्के दुध उत्पादनात वाढ दिसून आली.

उद्यानविद्या

१. शिर्षक - कांदाचे अधिक उत्पन्न देणारे सुधारीत वाण अकोला सफेद व भीमा शुभ्रा चे मुल्यमापण करणे.

उद्दिष्टे- कांदाचे सुधारीत वाण अकोला सफेद व भीमा शुभ्रा ची लागवड भंडारा जिल्ह्यात करून मुल्यमापण करणे.

लक्षात आलेल्या अडचणी- कांदाच्या कमी दर्जाच्या व क्षमतेपेक्षा कमी उत्पन्न देणाऱ्या वाणांची लागवड.

संस्कार-

T₁- शेतकऱ्यांची पद्धत- कांदाच्या कमी दर्जाच्या व कमी उत्पन्न देणाऱ्या स्थानिक वाणांची लागवड करणे.

T₂-शिफारस केलेले तंत्रज्ञान - कांदाच्या अकोला सफेद या सुधारीत वाणाची लागवड करणे.

T₃-शिफारस केलेले तंत्रज्ञान - कांदाच्या भीमा शुभ्रा या सुधारीत वाणाची लागवड करणे.

तंत्रज्ञान- डॉ. पं.दे.कृ.वि.अकोला (२००५), डी.ओ.जी.आर. पुणे.(२०१३)

एकूण शेतकरी/प्रात्याक्षिके-३०

एकूण क्षेत्र-३.० हेक्टर.

निरीक्षणे /परीणाम-

संस्कार	सरासरी कांदाचे वजन(ग्रॅम)	उत्पन्न (क्वि./हेक्टर)	चाचणीचे परीणाम
T ₁ - शेतकऱ्यांची पद्धत	५९.६६	१८०.२३	स्थानिक वाणाच्या तुलनेत अकोला सफेद या कांदाच्या वाणाचे उत्पन्न २१.७९ टक्क्याने अधिक आढळून आले.
T ₂ - शिफारस केलेले तंत्रज्ञान	७४.३५	२१९.५१	
T ₃ - शिफारस केलेले तंत्रज्ञान	६८.५०	२१३.९५	स्थानिक वाणाच्या तुलनेत भीमा शुभ्रा या कांदाच्या वाणाचे उत्पन्न १८.७० टक्क्याने अधिक आढळून आले.

चाचणीचे अर्थशास्त्र

	T ₁ - शेतकऱ्यांची पद्धत	T ₂ -शिफारस केलेले तंत्रज्ञान	T ₃ -शिफारस केलेले तंत्रज्ञान
उत्पन्न (क्विंटल/हेक्टर)	१८०.२३	२१९.५१	२१३.९५
एकूण उत्पन्न (रुपये/हेक्टर)	१,४४,१८४/-	२,१९,५१०/-.	२,१३,९५०/-
निव्वळ नफा (रुपये/हेक्टर)	९२,६८४/-	१,६३,९१०/-	१,५८,३५०/-
उत्पादन खर्च (रुपये/हेक्टर)	५१,५००/-	५५,६००/-	५५,६००/-
नफा: उत्पादन खर्च गुणोत्तर	२.७९	३.९४	३.८४

प्रथम रेषीय पीक प्रात्याक्षिक (FLD)

कृषि अभियांत्रिकी

१. शिर्षक - पेरणी यंत्राच्या साहाय्याने हरभरा पिकाची पेरणी करणे.

उद्दिष्टे- १. हरभरा पिकाची पेरणी ओळीत करून उत्पादन वाढविणे.

२. शिफारस केलेल्या व शेतकऱ्यांच्या पद्धतीचा तुलनात्मक अभ्यास.

संस्कार-T₁ - शेतकऱ्यांची पद्धती - फोकीव पद्धतीने हरभरा पिकाची पेरणी करणे १०० किलो प्रति हेक्टरी

T₂ - शिफारस केलेली पद्धत - पेरणी यंत्राच्या साहाय्याने हरभरा पिकाची पेरणी करणे ७५ किलो प्रति हेक्टरी

तंत्रज्ञान- डॉ. पंदेकृवि. अकोला.

क्षेत्र (हे.) - ०६

एकूण शेतकरी - १५

निरीक्षणे परीणाम-

पीक	तंत्रज्ञान	एकूण प्रात्याक्षिके	क्षेत्र (हेक्टर)	प्रात्याक्षिकाचे उत्पन्न (क्विं. / हे)			शेतकरी पद्धत	प्रात्याक्षिकाचे परीणाम
				जास्तीत जास्त	कमीत कमी	सरासरी		
हरभरा	पेरणी यंत्राच्या साहाय्याने हरभरा पिकाची पेरणी करणे ७५ किलो प्रति हेक्टरी पेरणी करणे.	१५	०६	१२.१०	७.८०	१०.०५	६.६०	पेरणी यंत्राच्या साहाय्याने हरभरा पिकाची पेरणी केल्यास उत्पन्न ३७.७३ टक्क्याने अधिक आढळून आले.

❖ प्रात्याक्षिकाचे अर्थशास्त्र

	T ₁ - शेतकऱ्यांची पद्धत	T ₂ -शिफारस केलेले तंत्रज्ञान
उत्पन्न (क्विंटल/हेक्टर)	१०.०५	१२.१०
एकूण उत्पन्न (रुपये/हेक्टर)	४२,१६०/-	५१,८००/-
निव्वळ नफा (रुपये/हेक्टर)	२४,१४८/-	३२,४००/-
उत्पादन खर्च (रुपये/हेक्टर)	१८,०१२/-	१९,४००/-
नफा: उत्पादन खर्च गुणोत्तर	२.४०	३.१०

पिक संरक्षण

१. शिर्षक: हरभरा पिकावरील घाटे अळीचे व्यवस्थापन

उद्देश:

१. हरभरा पिकावरील घाटे अळीचा जास्त प्रादुर्भावमुळे कमी उत्पादन

२. शिफारस केलेल्या व शेतकऱ्यांच्या पद्धतीचा तुलनात्मक अभ्यास करणे.

लक्षात आलेल्या अडचणी:

हरभरा पिकावर घाटे अळीचा जास्त प्रादुर्भावमुळे कमी उत्पादकता

T₁ - शेतकऱ्यांची पद्धत- क्विनालफॉस २५ टक्के प्रवाही २५ मि.ली. प्रति १० लीटर पाण्यात मिसळून फवारणी

T₂ - शिफारस केलेली पद्धत- पहिली फवारणी एच.ए.एन.पी.व्ही. (१x१०^०POB/ml)

१० मि.ली. प्रति १० लीटर पाणी पेरणी केल्यानंतर ३० दिवसांनी

करणे तसेच दुसरी फवारणी इमामेक्टिन बेन्झोएट ५ एस.सी @ ३ग्रॅम प्रति १० लीटर पाण्यात मिसळून १५ दिवसांच्या अंतराने करणे.

तंत्रज्ञान : डॉ.पं.दे.कृ.वि.अकोला. कृषि संवादीनी २०१७ पे.न.१०७

निरीक्षणे -

पिक	वाण	शेतकरी संख्या	क्षेत्र (हे)	शेतकऱ्यांच्या शेतावरील प्रात्याक्षिकाचे सरासरी उत्पन्न (क्वि.हे.)	शेतकरी पद्धत (क्वि.हे.)	निरीक्षणे	
						T1- शेतकऱ्यांची पद्धत	T2- शिफारस केलेली पद्धत
हरभरा	जॅकी- ९२१८	१३	५.२	१२.५६	१०.४२	प्रादुर्भावग्रस्त गाठयांची टक्केवारी-११.६५ बी.सी.प्रमाण- २.२३	प्रादुर्भावग्रस्त गाठयांची टक्केवारी-५.८० बी.सी.प्रमाण- २.६७

❖ **प्रात्याक्षिकाचे अर्थशास्त्र**

	T ₁ - शेतकऱ्यांची पद्धत	T ₂ -शिफारस केलेले तंत्रज्ञान
उत्पन्न (क्विंटल/हेक्टर)	१०.४२	१२.५६
एकूण उत्पन्न (रुपये/हेक्टर)	४०,२००/-	५०,२४०/-
निव्वळ नफा (रुपये/हेक्टर)	२१,२२०/-	३०,८४०/-
उत्पादन खर्च (रुपये/हेक्टर)	१८,९८०/-	१९,४००/-
नफा: उत्पादन खर्च गुणोत्तर	२.११	२.५८

पशुसंवर्धन व दुग्धशास्त्र

१. शिर्षक -बरसिम या रबी चारा पिकाच्या मस्कावी या सुधारित जातीचा स्थानिक गाईच्या खाद्यात वापर करून परिणाम अभ्यासणे.

उद्दिष्टे- स्थानिक गाईचे दुध उत्पादन वाढविणे.

लक्षात आलेल्या अडचणी- १) निकृष्ट दर्जाचा हिरवा चान्याचा खाद्यामध्ये वापर

२) गाईचे दुध उत्पादन कमी.

संस्कार-

T₁- शेतकऱ्यांची पद्धत-गाईला चरावू क्षेत्रावर नेऊन चारणे व धुऱ्यावरील गवत कापून देणे

T₂-शिफारस केलेले तंत्रज्ञान- बरसीमच्या मस्कावी या सुधारित चारापिकाच्या जातीचा वापर गाईच्या खाद्यात करणे.

निरीक्षणे परीणाम-

जनावराचा प्रकार	निरीक्षण	T1- शेतकऱ्यांची पध्दत	T2- शिफारस केलेली पध्दत	T1 च्या तुलनेत झालेली वाढ (टक्के)	निष्कर्ष
स्थानिक गाई	दुध उत्पन्न(लि./दिवस)	३.१५	३.६०	१४.२८	स्थानिक गाईच्या खाद्यामध्ये बरसिम या रबी चारापिकाचा हिरवा चारा म्हणून वापर केल्याने शेतकऱ्यांच्या पध्दतीच्या तुलनेत १४.२८ टक्के दुध उत्पादनात वाढ दिसून आली.

उद्यानविद्या

१.शिर्षक -वांग्याचे अधिक उत्पन्न देणारे एकेएलबी -९ या वाणाचे मुल्यमापन करणे.

उद्दिष्ट्ये- वांग्याचे एकेएलबी-९ या वाणाची लागवड भंडारा जिल्हयात करून मुल्यमापन करणे.

- लक्षात आलेल्या अडचणी- १) वांग्याच्या कमी उत्पन्न देणाऱ्या वाणांची लागवड करणे
२) सदोष लागवड पध्दतीचा अवलंब करणे.

संस्कार-

- T₁- शेतकऱ्यांची पध्दत- वांग्याच्या कमी उत्पन्न देणाऱ्या स्थानिक वाणांची लागवड करणे
T₂-शिफारस केलेले तंत्रज्ञान- वांग्याच्या एकेएलबी-९ या वाणाची लागवड करणे.

तंत्रज्ञान- डॉ.पं.दे.कृ.वि.अकोला(२०१४)

एकूण शेतकरी/प्रात्याक्षिके- १५

एकूण क्षेत्र- ६.० हेक्टर.

निरीक्षणे परीणाम-

पीक	वाण	एकूण प्रात्याक्षिके	क्षेत्र (हेक्टर)	प्रात्याक्षिकाचे उत्पन्न (क्विं./हे)			शेतकरी पध्दत	प्रात्याक्षिकाचे परीणाम
				जास्तीत जास्त	कमीत कमी	सरासरी		
वांगी	एकेएलबी ९	१५	६.०	३६०.०	२८५.०	३२२.५	२५२.४४	वांग्याच्या स्थानिक वाणांच्या तुलनेत एकेएलबी-९ या वाणाचे उत्पन्न २७.७५ टक्क्याने अधिक आढळून आले.

❖ प्रात्याक्षिकाचे अर्थशास्त्र

	T ₁ - शेतकऱ्यांची पद्धत	T ₂ -शिफारस केलेले तंत्रज्ञान
उत्पन्न (क्विंटल/हेक्टर)	२५२.४४	३२२.५
एकूण उत्पन्न (रुपये/हेक्टर)	१,२६,२२०/-	१,९३,५००/-
निव्वळ नफा (रुपये/हेक्टर)	८१,२२०/-	१,४३,५००/-
उत्पादन खर्च (रुपये/हेक्टर)	४५,०००/-	५०,०००/-
नफा: उत्पादन खर्च गुणोत्तर	२.८०	३.८७

NFSM(प्रथमरेषीय पिक प्रात्याक्षिक)

- **शिर्षक** -हरभऱ्याचे सुधारीत वाणांचा वापर, बिजप्रक्रिया , किड व्यवस्थापन
- **उद्देश** -
 १. शिफारस केलेल्या व शेतकऱ्यांच्या पध्दतीचा तुलनात्मक अभ्यास करणे.
 २. शेतकऱ्यांना सोपी व प्रभावी व्यवस्थापनाची पध्दत देणे
 ३. शेतकऱ्यांना कमी खर्चाचे तंत्रज्ञान उपलब्ध करून देणे व पीक उत्पादकता वाढविणे
- **लक्षात आलेल्या अडचणी** -
 १. झाडाची हेक्टरी कमी संख्या
 २. कमी उत्पादन
 ३. मर रोगाचा प्रादुर्भाव
 ४. हरभरा पिकावर घाटेअळीचा प्रादुर्भाव

संस्कार -

T₁ - शेतकऱ्यांची पध्दत -चनुली या शेतकऱ्यांकडील स्थानीक वाणांचा वापर,
बिजप्रक्रिया न करणे व फेकीव पध्दतीने करणे

T₂ - शिफारस केलेली पध्दत -हरभऱ्याचा सुधारीत वाण जॅकी-९२१८ चा वापर
व रायझोबियम २५ ग्रॅम प्रति किलो, पी.एस.बी. २५ ग्रॅम प्रति
किलो , ट्रायकोडर्माची ५ ग्रॅम प्रती किलो प्रमाणे बिजप्रक्रिया
करणे. इमामेक्टीन बेन्झोएट ५ एस.सी @ ३ग्रॅम प्रति १० लीटर
पाण्यात मिसळून फवारणी करणे

तंत्रज्ञान - डॉ. पं. दे. कृ. वि., अकोला

एकूण शेतकरी - ६९क्षेत्र (हे.)-२०

निरीक्षण -

पिक	तंत्रज्ञान	वाण	शेतकरी संख्या	क्षेत्र (हे)	शेतकऱ्यांच्या शेतावरील प्रात्याक्षिकाचे सरासरी उत्पन्न (क्वि.हे.)	शेतकरी पध्दत (क्वि.हे.)	उत्पन्नात वाढ

हरभरा	एकात्मिक अन्नद्रव्ये व्यवस्थापन	जॅकी- ९२१८	६९	२०	८.४३ मर रोगाचा प्रादुर्भाव- २.२५% प्रादुर्भावग्रस्त गाठयांची टक्केवारी- ५.६५ %, बी.सी.प्रमाण- २.४०	६.८० मर रोगाचा प्रादुर्भाव- ६. ५०% प्रादुर्भावग्रस्त गाठयांची टक्केवारी- ११.२५ %, बी.सी.प्रमाण- २.००	२३.९७%
-------	---------------------------------------	---------------	----	----	--	--	--------

कृषि विज्ञान केंद्रातर्फे आयोजित प्रयोगामध्ये जॅकी-९२१८ हा वाण टपोर दाण्याचा असल्यामुळे शेतकऱ्यांच्या पद्धती पेक्षा अधिक उत्पादन (८.४३ क्वि./हे.) आढळून आले तसेच ट्रायकोडर्माची बिजप्रक्रिया केल्यामुळे मर कमी प्रमाणात आढळून आला. इमामेक्टीन बेन्झोएट ५ एस.सी @ ३ग्रॅम प्रति १० लीटर पाण्यात मिसळून फवारणीमुळे घाटे अळीचा प्रादुर्भाव कमी दिसून आला.

प्रात्याक्षिकाचे अर्थशास्त्र

	T ₁ - शेतकऱ्यांची पद्धत	T ₂ -शिफारस केलेले तंत्रज्ञान
उत्पन्न (क्विंटल/हेक्टर)	६.८०	८.४३
उत्पादन खर्च (रुपये/हेक्टर)	२०,००० /-	२०,५००/-
एकूण उत्पन्न (रुपये/हेक्टर)	४०,५३०/-	४९,२४०/-
निव्वळ नफा (रुपये/हेक्टर)	२०,५३०/-	२८,७४० /-
नफा: उत्पादन खर्च गुणोत्तर	२.००	२.४०

NMOOP

शिर्षक: जवसाचे अधिक उत्पन्न देणाऱ्या NL-260 वाणाचे मुल्यमापन.

उद्देश: १. जवसाचे अधिक उत्पन्न देणाऱ्या NL-260 वाणाची लागवड करणे .

२. शिफारस केलेल्या व शेतकऱ्यांच्या पद्धतीचा तुलनात्मक अभ्यास.

संस्कार-T₁ - शेतकऱ्यांची पद्धती- जवसाच्या कमी उत्पन्न देणाऱ्या स्थाणिक वाणाची लागवड करणे.

T₂ - शिफारस केलेली पद्धत-जवसाचे अधिक उत्पन्न देणाऱ्या NL-260वाणाची लागवड करणे.

तंत्रज्ञान- डॉ.पंदेकृवि.अकोला.

क्षेत्र (हे.)-०४

एकूण शेतकरी-१८

निरीक्षणे परीणाम-

पीक	तंत्रज्ञान	एकूण प्रात्याक्षिके	क्षेत्र (हेक्टर)	प्रात्याक्षिकाचे उत्पन्न (क्विं. / हे)			शेतकरी पद्धत	प्रात्याक्षिकाचे परीणाम
				जास्तीत जास्त	कमीत कमी	सरासरी		
जवस	पेरणी यंत्राच्या सहाय्याने हरभरा पिकाची पेरणी करणे २५ किलो प्रति हेक्टरी पेरणी करणे.	१८	०४	३.५०	२.८८	३.०४	२.७२	जवसाच्या NL-२६० या वाणाचे उत्पन्न स्थाणिक वाणाच्या तुलनेत २१.५२ टक्क्याने अधिक आढळून आले.

❖ प्रात्याक्षिकाचे अर्थशास्त्र

	T ₁ - शेतकऱ्यांची पद्धत	T ₂ -शिफारस केलेले तंत्रज्ञान
उत्पन्न (क्विंटल/हेक्टर)	२.७२	३.५०
उत्पादन खर्च (रुपये/हेक्टर)	३,४६४/-	४,३९७/-
एकूण उत्पन्न (रुपये/हेक्टर)	५,७६४/-	१०,३३०/-
निव्वळ नफा (रुपये/हेक्टर)	२,३००/-	५,९३३/-
नफा: उत्पादन खर्च गुणोत्तर	१.५१	१.८६

प्रथमरेषीय पिक प्रात्याक्षिक -

RKVY

शिर्षक -लाखोरी पिकाचा सुधारीत वाण महातोर पेरणी यंत्राच्या सहाय्याने पेरणी करणे

उद्देश - १. शिफारस केलेल्या व शेतकऱ्यांच्या पद्धतीचा तुलनात्मक अभ्यास करणे.
२. शेतकऱ्यांना सुधारीत वाणाची ओळख करून देणे

लक्षात आलेल्या अडचणी -

१. सुधारीत वाणाविषयी अज्ञान
२. पिक संरक्षण न करणे.

संस्कार -

T₁ - शेतकऱ्यांची पद्धत -लाखोरीया स्थानीक वाणाची पेरणी करणे

T₂ - शिफारस केलेली पद्धत -लाखोरी पिकाचा सुधारीत वाण महातोर पेरणी यंत्राच्या सहाय्याने पेरणी करणे हेक्टरी २५ किलो.

तंत्रज्ञान - डॉ. पं. दे. कृ. वि., अकोला

एकूण शेतकरी - २५

पीक	तंत्रज्ञान	एकूण प्रात्याक्षिके	क्षेत्र (हेक्टर)	प्रात्याक्षिकाचे उत्पन्न (क्विं./हे)			शेतकरी पद्धत	प्रात्याक्षिकाचे परीणाम
				जास्तीत जास्त	कमीत कमी	सरासरी		
लाखोरी	लाखोरी पिकाचा सुधारीत वाण महातोर पेरणी यंत्राच्या सहाय्याने पेरणी करणे	२५	१०	४.५०	३.१०	३.८०	३.५०	लाखोरीच्या महातोर या वाणाचे उत्पन्न स्थाणिक वाणाच्या तुलनेत ३१.१६ टक्क्याने अधिक आढळून आले.

RKVY

शिर्षक -हायब्रिड नेपियर को-४ आणि को-५ रबी चारा पिकाच्या सुधारीत जातीचा वापर स्थानिक गाईच्या खाद्यात वापर करून परिणाम अभ्यासणे.

उद्दिष्टे- स्थानिक गाईचे दुध उत्पादन वाढविणे.

- लक्षात आलेल्या अडचणी- १) निकृष्ट दर्जाचा हिरवा चाराचा खाद्यामध्ये वापर
२) गाईचे दुध उत्पादन कमी.

संस्कार-

T₁- शेतकऱ्यांची पद्धत-गाईला चरावू क्षेत्रावर नेऊन चारणे व धुऱ्यावरील गवत कापून देणे

T₂-शिफारस केलेले तंत्रज्ञान-हायब्रिड नेपियर को-४ आणि को-५ या सुधारित चारा पिकाच्या जातीचा वापर गाईच्या खाद्यात करणे.

तंत्रज्ञान- टि. एन. ए. यू. कोइंबतूर

एकूण शेतकरी/प्रात्याक्षिके -५०

एकूण क्षेत्र- २० हेक्टर.

निरीक्षणे परीणाम-

जनावराचा प्रकार	निरीक्षण	T ₁ - शेतकऱ्यांची पद्धत	T ₂ - शिफारस केलेली पद्धत	T ₁ च्या तुलनेत झालेली वाढ (टक्के)	निष्कर्ष
स्थानिक गाई	दुध उत्पन्न(लि./दिवस)	२.९०	३.२२	११.०३	स्थानिक गाईच्या खाद्यामध्ये हायब्रिड नेपियरच्या को-४ आणि को-५ जातीचा हिरवा चारा म्हणून वापर केल्याने शेतकऱ्यांच्या पद्धतीच्या तुलनेत ११.०३ टक्के दुध उत्पादनात वाढ दिसून आली.

RKVY

. शिर्षक :- स्थानिक गाईच्या खाद्यात अँझोला चा वापर करून दुधावरील परिणाम अभ्यासणे
उद्दिष्टे :- १) स्थानिक गाईचे दुध उत्पादन वाढवणे
लक्षात आलेल्या अडचणी :-स्थानिक गाईचे दुध उत्पादन कमी.

संस्कार :-

T₁- शेतकऱ्यांची पद्धत :-बांधावरील वाढणाऱ्या हिरव्या गवताचा जनावरांना खाद्यासाठी वापर+तणीस.

T₂- शिफारस केलेली पद्धत :-अँझोला चा वापर गाईच्या खाद्यात करणे.

तंत्रज्ञान :- माफसु, नागपुर

एकूण शेतकरी :- १६

निरीक्षणे परीणाम-

जनावराचा प्रकार	निरीक्षण	T ₁ - शेतकऱ्यांची पद्धत	T ₂ - शिफारस केलेली पद्धत	T ₁ च्या तुलनेत झालेली वाढ (टक्के)	निष्कर्ष
स्थानिक गाई	दुध उत्पन्न(लि. /दिवस)	३.००	३.२५	८.३३	स्थानिक गाईच्या खाद्यामध्ये अँझोलाचा वापर केल्याने शेतकऱ्यांच्या पद्धतीच्या तुलनेत ८.३३ टक्के दुध उत्पादनात वाढ दिसून आली.

विविध विभागांशी समन्वय:

अ.क्र	समन्वय विभाग	करावयाची कामे
१	विभागीय प्रकल्प संचालक झोन ५ हैद्राबाद/पुणे	तांत्रिक मार्गदर्शन ,दस्तावेज, अहवाल
२	विस्तार शिक्षण संचालक,डॉ.पं.दे.कृ.वि.अकोला	तांत्रिक मार्गदर्शन ,दस्तावेज, अहवाल
३	जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी, भंडारा.	विस्तार कार्य व तंत्रज्ञान प्रसार
४	प्रकल्प संचालक, आत्मा, भंडारा	विस्तार कार्य व तंत्रज्ञान प्रसार,शेतकरी अभ्यास दौरा
५	तालुका कृषि अधिकारी, साकोली	विस्तार कार्य व तंत्रज्ञान प्रसार
६	राष्ट्रीय भात संशोधन केंद्र, कटक ओरीसा	तंत्रज्ञान प्रसार
७	महिला आर्थिक विकास महामंडळ , भंडारा	प्रशिक्षण विस्तार कार्य व तंत्रज्ञान प्रसार
८	आकाशवाणी नागपुर	गरजेनुसार माहिती प्रसारण
९	दुरदर्शन नागपुर	शेतकरी यशोगाथा प्रसारण व माहिती प्रसारण

यशोगाथा

अ.क्र	शेतकरी नावे	पत्ता	पीक	वाहिनी व प्रसारन दिनांक
१	श्री. शिवप्रसाद बालाराम कापगते	मू. पो. उमरी, ता. साकोली, जि. भंडारा	मिरची लागवड	डी.डी. सहयांद्री २१. १२.२०२०
२	श्री. प्रशांत कापगते	मू. पो. उमरी, ता. साकोली, जि. भंडारा	शेळीपालन यशोगाथा	डी.डी. सहयांद्री १६. १२.२०२०

सन्मान/बक्षिस

अ. क्र	शेतकरी नावे	पत्ता	पुरस्कार	क्षेत्र/व्यवसाय
१	श्री. तानाजी गोपाल गायधने	मू. पो. चिखली, ता. धानला, जि. भंडारा	कृषि भूषण पुरस्कार २०१८	सॅंद्रीय शेती
२	श्री. घनश्याम बळीराम पारधी	मू. पो. किन्ही/मोखे ता. साकोली जि. भंडारा	वसंतराव नाईक शेतीनिष्ठ शेतकरी पुरस्कार २०१९	एकात्मिक शेती पद्धती
३	श्री. विश्णु रामभाऊजी आथीलकर	मू. पो. नेरी, ता. मोहाडी, जि. भंडारा	वसंतराव नाईक शेतीनिष्ठ शेतकरी पुरस्कार २०१८	एकात्मिक शेती पद्धती

❖ प्रशिक्षणे २०२०-२१ (रबी)

दिनांक	विषय	प्रशिक्षणार्थी	कालावधी (दिवस)	प्रक्षेत्रावर/प्रक्षेत्राबाहेर	लाभार्थी		
					पुरुष	महिला	एकूण
कृषिविद्या							
२५.१०.२०२०	बिज प्रक्रिया	शेतकरी व महिला शेतकरी	१	प्रक्षेत्राबाहेरील	२९	०१	३०
१८.११.२०२०	तण व्यवस्थापन	शेतकरी व महिला शेतकरी	१	प्रक्षेत्राबाहेरील	३३	०२	३५
१५.०१.२०२१	पिक काढणी परीपक्वता	शेतकरी व महिला शेतकरी	१	प्रक्षेत्राबाहेरील	२३	१५	३८
उद्यानविद्या							
२६.११.२०२०	कोथिंबीर लागवड तंत्रज्ञान	शेतकरी व महिला शेतकरी	१	प्रक्षेत्राबाहेरील	२९	०१	३०
२७.११.२०२०	कांदा लागवड तंत्रज्ञान	शेतकरी व महिला शेतकरी	१	प्रक्षेत्राबाहेरील	३३	०२	३५

२४.०१. २०२१	कांदा पिकाचे खत व्यवस्थापन	शेतकरी व महिला शेतकरी	१	प्रक्षेत्राबाहेरील	२३	१५	३८
१८.०२. २०२१	वांगी उत्पादन तंत्रज्ञान	शेतकरी व महिला शेतकरी	१	प्रक्षेत्राबाहेरील	१४	०९	२३
कृषि अभियांत्रिकी							
२७.१०. २०२०	हरभरा वजवस लागवड तंत्रज्ञान	शेतकरी व महिला शेतकरी	१	प्रक्षेत्राबाहेरील	४५	१४	५९
१४.०१. २०२१	हरभरा वजवस लागवड तंत्रज्ञान	शेतकरी व महिला शेतकरी	१	प्रक्षेत्रावर	१०	१०	२०
२४.०१. २०२१	हरभरा वजवस लागवड तंत्रज्ञान	शेतकरी व महिला शेतकरी	१	प्रक्षेत्रावर	२२	००	२२
०७.०२. २०२१	सुधारीत कृषि अ वजारे व यंत्राचा वापर व निगा	शेतकरी व महिला शेतकरी	१	प्रक्षेत्राबाहेरील	४१	३०	७२
२५.०२. २०२१	कृषि अभियांत्रिकी	शेतकरी व महिला शेतकरी	१	प्रक्षेत्रावर	३२	१५	४७
०१.०३. २०२१	कृषि अभियांत्रिकी	शेतकरी व महिला शेतकरी	१	प्रक्षेत्राबाहेरील	३२	१५	४७
पिक संरक्षण							
१३.०१. २०२०	धानपिकावरील तुडतुडयांचे व्यवस्थापन व तुर पिकामधील एकात्मिक किड व रोग व्यवस्थापन	शेतकरी	१	प्रक्षेत्राबाहेर	२०	०४	२४
१८.०१. २०२०	धानपिकावरील तुडतुडयांचे व्यवस्थापन व तुर पिकामधील एकात्मिक किड व रोग व्यवस्थापन	शेतकरी	१	प्रक्षेत्राबाहेर	७०	१६	८६
२४.०१. २०२०	धानपिकावरील तुडतुडयांचे व्यवस्थापन व तुर पिकामधील एकात्मिक किड व रोग व्यवस्थापन	शेतकरी	१	प्रक्षेत्राबाहेर	१०	०४	१४
२४.०१. २०२०	रबी पिकामधील एकात्मिक किड व रोग व्यवस्थापन	शेतकरी	१	प्रक्षेत्राबाहेर	११	०७	१८
२५.०१. २०२०	रबी पिकामधील एकात्मिक किड व रोग व्यवस्थापन	शेतकरी	१	प्रक्षेत्राबाहेर	१०	०२	१२
२७.११. २०२०	धानपिकावरील तुडतुडयांचे व्यवस्थापन व तुर पिकामधील एकात्मिक किड व रोग व्यवस्थापन	शेतकरी	१	प्रक्षेत्रावर	५५	४२	९७

२८.०९. २०२०	धानपिकावरील तुडतुडयांचे व्यवस्थापन व तुर पिकामधील एकात्मिक किड व रोग व्यवस्थापन	शेतकरी	१	प्रक्षेत्राबाहेर	३०	१२	३२
०९.१०. २०२०	रबी पिकामधील एकात्मिक किड व रोग व्यवस्थापन	शेतकरी	१	प्रक्षेत्राबाहेर	०९	०	०९
२७.१०. २०२०	हरभरा पिकावरील एकात्मिक किड व रोग व्यवस्थापन	शेतकरी	१	प्रक्षेत्राबाहेर	६०	१२	७२
१३.११. २०२०	हरभरा पिकावरील एकात्मिक किड व रोग व्यवस्थापन, कीटकनाशके हाताळतांना घ्यावयाची काळजी व उपाययोजना	शेतकरी	१	प्रक्षेत्रावर	६०	३४	९४
२७.११. २०२०	हरभरा पिकावरील एकात्मिक किड व रोग व्यवस्थापन, कीटकनाशके हाताळतांना घ्यावयाची काळजी व उपाययोजना	शेतकरी	१	प्रक्षेत्राबाहेर	२०	०५	२५
३०.११. २०२०	हरभरा पिकावरील एकात्मिक किड व रोग व्यवस्थापन, कीटकनाशके हाताळतांना घ्यावयाची काळजी व उपाययोजना	शेतकरी	१	प्रक्षेत्राबाहेर	१९	०६	२५
०४.१२. २०२०	हरभरा पिकावरील एकात्मिक किड व रोग व्यवस्थापन, कीटकनाशके हाताळतांना घ्यावयाची काळजी व उपाययोजना	शेतकरी	१	प्रक्षेत्रावर	३०	०८	३८
०६.१२. २०२०	हरभरा पिकावरील एकात्मिक किड व रोग व्यवस्थापन, कीटकनाशके हाताळतांना घ्यावयाची काळजी व उपाययोजना	शेतकरी	१	प्रक्षेत्रावर	१००	२१	१२१
पशुसंवर्धन व दुग्धशास्त्र							
२२.१०. २०२०	शेळी पालन व्यवस्थापन	शेतकरी	१	प्रक्षेत्रावर	२०	०	२०
२९.१०. २०२०	अँझोला उत्पादन तंत्रज्ञान	शेतकरी	१	प्रक्षेत्राबाहेर	०९	०२	११

२६.११. २०२०	वैरण पिकाच्या विविध जातींची माहिती	शेतकरी	१	प्रक्षेत्राबाहेर	१४	०	१४
२७.११. २०२०	परस बागेतील कुक्कुटपालन व्यवस्थापन	शेतकरी	१	प्रक्षेत्रावर	०३	१९	२२
०१.१२. २०२०	जनावराच्या आहारात हिराव्या चान्याचा वापर	शेतकरी	१	प्रक्षेत्रावर	१८	०	१८
०२.१२. २०२०	जनावरांचे आहार व्यवस्थापन	शेतकरी	०१	प्रक्षेत्रावर	१८	०	१८
०२.१२. २०२०	चारापिक लागवड	शेतकरी	०१	प्रक्षेत्राबाहेर	२०	०१	२१
०९.१२. २०२०	दुग्धव्यवस्थापनासाठी चारापिक नियोजन	शेतकरी	०१	प्रक्षेत्राबाहेर	११	०	११
२९.१२. २०२०	कुक्कुटपालन व्यवस्थापन	ग्रामिन युवक	०१	प्रक्षेत्रावर	०९	०२	११
०४.०१. २०२१	अँझोला उत्पादन तंत्रज्ञान	महिला शेतकरी	०१	प्रक्षेत्रावर	०६	०८	१४
०८.०१. २०२१	अँझोला उत्पादन तंत्रज्ञान	शेतकरी / महिला शेतकरी	०१	प्रक्षेत्रावर	११	०९	२०
१४.०१. २०२१	शेळी पालनातील आरोग्य व्यवस्थापन	शेतकरी	०१	प्रक्षेत्रावर	१४	०	१४
२१.०१. २०२१	म्हशीच्या खाद्यात खनिज मिश्रणाचा वापर	शेतकरी	०१	प्रक्षेत्रावर	१५	०	१५
३१.०३. २०२१	गांडुळखत निर्मीती	महिला शेतकरी	०१	प्रक्षेत्रावर	०	२०	२०
विस्तार शिक्षण							
२७.११. २०२०	मार्केट माहिती केंद्र	शेतकरी	०१	प्रक्षेत्राबाहेर	१०	२०	३०
१३.१२. २०२०	डि. ई. ई. पिडीकेव्ही टेक्नोलॉजी ऑफ ट्रान्सफर मोबाईल ॲप	शेतकरी	०३	प्रक्षेत्राबाहेर	१९	२४	४३
१८.१२.	कृषिकरीता पतपुरवठा	शेतकरी	०१	प्रक्षेत्राबाहेर	२०	३०	५०

२०२०							
११.१२. २०२०	कृषिकरीता विविध शासकीय योजना	ग्रामीण युवक	०१	प्रक्षेत्राबाहेर	२१	१२	३३

कृती आराखडा-२०२१-२२

विस्तार शिक्षण

.विस्तार संशोधन प्रस्तावीत २०२१-२२

१.शिषर्क :भंडारा जिल्हयातील मत्स्य व्यवसाय संदर्भात अडचणीचा अभ्यास करणे

उद्देश-१. निवडलेल्या लाभार्थी शेतकऱ्यांची प्रोफाईल अभ्यास करणे.

२. भंडारा जिल्हयातील मत्स्य व्यवसाय संदर्भात अडचणीचा अभ्यास करणे

३. मत्स्य व्यवसाय पद्धती, जाती, विक्री व्यवस्था यांचा अभ्यास करणे.

एकूण शेतकरी : १२० शेतकरी

२.शिषर्क : कृषि विज्ञान केंद्राद्वारे आयोजित प्रथम रेषीय पीक प्रात्यक्षिकांना प्रभाव विश्लेषण करणे.

उद्देश-१. निवडलेल्या लाभार्थी शेतकऱ्यांची प्रोफाईल अभ्यास करणे.

२. कृषि विज्ञान केंद्राद्वारे आयोजित प्रथमरेषीय पीक प्रात्यक्षिकांचा लाभार्थी शेतकऱ्यांवरचा प्रभाव अभ्यास करणे.

३. तंत्रज्ञान अवलंब करतानी शेतकऱ्यांना आलेल्या अडचणींचा फायदा करणे.

एकूण शेतकरी : ५० प्रथम रेषीय पिक प्रात्याक्षिक लाभार्थी शेतकरी

५० बिनलाभार्थी शेतकरी

निरीक्षणे:

लाभार्थी शेतकऱ्यांची प्रोफाईल अभ्यास

१. वय
२. शिक्षण
३. शेतीचा अनुभव
४. जमिन धारणा
५. वार्षिक उत्पन्न
६. वैज्ञानिक आवड
७. आर्थिक प्रेरना
८. ज्ञान पातळी दर्शक
९. अंगीकरण पातळी दर्शक

प्रभाव विश्लेषण

- अ. ज्ञान बदल
- ब. अंगीकरण बदल
- क.उत्पन्न बदल
- ड.उत्पादन बदल

३.शिषर्क : कृषि विज्ञान केंद्राद्वारे आयोजीत प्रशिक्षण प्रभाव विश्लेषण करणे.

उद्देश-१. निवडलेल्या प्रशिक्षनार्थीची प्रोफाईल अभ्यास करणे

- २. प्रशिक्षण परीमाणकारताच्या अभ्यास करणे.
- ३. प्रशिक्षण प्रभावाचा अभ्यास करणे.

एकुण शेतकरी : प्रति विषय विशेषज्ञ एक प्रशिक्षण (प्रक्षेत्रावरील)

निरीक्षणे:

प्रशिक्षनार्थी प्रोफाईल अभ्यास

- १. वय
- २. शिक्षण
- ३.शेती कामाचा अनुभव
- ४.जमीन धारणा
- ५.वार्षिक उत्पन्न
- ६.अभिनवता
- ७.आर्थीक प्रेरणा
- ८.वैज्ञानीक आवड

२.प्रशिक्षण परीणामकारता अभ्यास

- १.विषय पेरणी
- २.विषय उपयोगीता
- ३.संदर्भप्रमाणे व्याख्याने
- ४.प्रशिक्षण दर्जा
- ५.अपेक्षांची पूर्तता
- ६.व्यावहारीक आवड
- ७.अपेक्षांची पूर्तता
- ८.संदर्भप्रमाणे अभ्यास साहित्य

३.प्रभाव

ज्ञान बदल

शेतकऱ्यांच्या शेतावरील प्रयोग/चाचणी (OFT)

कृषि अभियांत्रिकी

१ शिर्षक -शुन्य तंत्रज्ञान पदधतीने हरभरा पिकाची पेरणी करणे.

उद्दिष्टे:- १. हरभरा पिकाची पेरणी ओळीत करून उत्पादन वाढविणे.
२. शिफारस केलेल्या व शेतकऱ्यांच्या पद्धतीचा तुलनात्मक अभ्यास.

लक्षात आलेल्या अडचणी-

१.वातावरणातील सतत होणारा बदल

२. कामाच्या वेळी मजुरांची कमतरता

३.फोकीव पद्धतीने हरभरा पेरणी.

४. उत्पादन खर्च अधिक

५.शुन्य तंत्रज्ञान पेरणी पदधत (पेरणीयंत्र) विषयी अपुरी माहिती.

६.फेकिव (आवत्या) पद्धतीने पेरणी केल्यामुळे उत्पादन क्षमता कमी.

संस्कार-T₁ - शेतकऱ्यांची पद्धती- हरभरा बियाणांची फेकून पेरणी करणे.

T₂ - शिफारस केलेली पद्धत- शुन्य तंत्रज्ञान पदधतीने हरभरा पिकाची पेरणी करणे.

तंत्रज्ञान- डी.डी.आर. हैद्राबाद.

एकूण शेतकरी- १५

क्षेत्र (हे.)-०६

निरीक्षणे-

१. क्षेत्रक्षमता (हे/तास)
२. कार्यक्षमता (%)
३. इंधनाचा वापर (लीटर/हे.)
४. मनुष्यबळ
५. पेरणीसाठी लागणारा खर्च

१.शिर्षक: हरभरा पिकावरील घाटे अळीचे व्यवस्थापन

पिक संरक्षण

उद्देश: १.हरभरा पिकावरील घाटे अळीचा जास्त प्रादुर्भावमुळे कमी उत्पादन
२.शिफारस केलेल्या व शेतकऱ्यांच्या पद्धतीचा तुलनात्मक अभ्यास करणे.

लक्षात आलेल्या अडचणी: हरभरा पिकावर घाटेअळीचा जास्त प्रादुर्भावामुळे कमी उत्पादकता

T₁. शेतकऱ्यांची पद्धत- क्विनालफॉस २५ टक्के प्रवाही २५ मि.ली. किंवा लॅमडा सायहॅलोथ्रीन ५ टक्के प्रवाही ८-१० मि.ली प्रति १० लीटर पाण्यात मिसळून फवारणी

T₂. शिफारस केलेली पद्धत- : पहिली फवारणी इथिऑन ५० टक्के प्रवाही २० मि.ली. १० मि.ली. प्रति १० लीटर पाणी पेरणी केल्यानंतर पीक ५० टक्के फुलोरावस्थेत

असतांना करणे तसेच दुसरी फवारणी इमामेक्टीन बेन्झोएट ५ टक्के एस.जी / ३ ग्रॅम प्रति १० लीटर पाण्यात मिसळुन १५ दिवसांच्या अंतराने करणे.

तंत्रज्ञान :डॉ.पं.दे.कृ.वि.अकोला.

क्षेत्र (हे.)-५.२

एकूण शेतकरी-१३

निरीक्षणे -

१. प्रादुर्भावग्रस्त गाठयांची टक्केवारी काढणे.
२. उत्पादन (क्वि/हे.)
३. बी.सी.प्रमाण

पशुसंवर्धन व दुग्धशास्त्र

१.शिर्षक :- म्हशीच्या खाद्यामध्ये खनिज मिश्रणाचा वापर करुन त्याचा दूध उत्पादनावरील परीणाम अभ्यासणे.

उद्देश- १. दूध उत्पन्न वाढविणे .

लक्षात आलेल्या अडचणी -

१. म्हशीचे सरासरी दूध उत्पादन कमी.

संस्कार -T1-शेतकऱ्यांची पध्दत- म्हशींनाचराऊ क्षेत्रावरीलउपलब्ध हिरवा चारा

T2 -शिफारस केलेली पध्दत- म्हशींच्या खाद्यामध्ये खनिज मिश्रणाचा वापर करणे.

तंत्रज्ञान-GADVASU, लुधियाना, पंजाब.

जनावरांची संख्या : १३

निरीक्षणे- दुध उत्पादन (लीटर /दिवस/जनावर

प्रथमरेषीय पिक प्रात्याक्षिके- FLD

कृषि अभियांत्रिकी

१.शिर्षक: बि.बि.एफ यंत्राच्या साहाय्याने जवस पिकाची पेरणी करणे.

उद्देश: १. जवस पिकाची पेरणी ओळीत करुन उत्पादन वाढविणे.

२. शिफारस केलेल्या व शेतकऱ्यांच्या पद्धतीचा तुलनात्मक अभ्यास.

संस्कार-T₁ - शेतकऱ्यांची पद्धती- फोकीव पद्धतीने जवस पिकाची पेरणी करणे ३० किलो प्रति हेक्टरी

T₂ - शिफारस केलेली पद्धत- पेरणी यंत्राच्या साहाय्याने जव पिकाची पेरणी करणे २५ किलो प्रति हेक्टरी

तंत्रज्ञान- डॉ.पं.दे.कृ.वि.अकोला.

क्षेत्र (हे.)-६

एकूण शेतकरी-१५

निरीक्षणे-

१. क्षेत्रक्षमता (हे/तास)
२. कार्यक्षमता (%)
३. इंधनाचा वापर (लीटर/हे.)
४. मनुष्यबळ
५. पेरणीसाठी लागणारा खर्च

पशुसंवर्धन व दुग्धशास्त्र

१. शिर्षक -बरसिम या रबी चारा पिकाच्या मस्कावी या सुधारीत जातीचा वापर स्थानिक गाईच्या खाद्यात वापर करून परिणाम अभ्यासणे.

उद्दिष्ट्ये- स्थानिक गाईचे दुध उत्पन्न वाढविणे.

लक्षात आलेल्या अडचणी- १) निकृष्ट दर्जाचा हिरवा चान्याचा खाद्यामध्ये वापर
२) गाईचे दुध उत्पन्न कमी.

संस्कार-

T₁- शेतकऱ्यांची पद्धत-गाईला चरावू क्षेत्रावर नेऊन चारणे व धुऱ्यावरील गवत कापून देणे

T₂-शिफारस केलेले तंत्रज्ञान- बरसीमच्या मस्कावी या सुधारित चारापिकाच्या जातीचा वापर गाईच्या खाद्यात करणे.

तंत्रज्ञान- हिसार कृषि विद्यापीठ
एकूण शेतकरी/प्रात्याक्षिके - १३
एकूण क्षेत्र- ०.१० हेक्टर.

❖ प्रशिक्षणे प्रस्तावित २०२१-२२

अ. क्र	दिनांक	प्रशिक्षणाचे विषय	कालावधी (दिवस)	स्थळ प्रक्षेत्रामध्ये/ प्रक्षेत्राबाहेर	लाभार्थी	लाभार्थी संख्या		
						पुरुष	महिला	एकूण
कृषिविद्या								
१	२७.११. २०२१	बिज प्रक्रिया	शेतकरी व महिला शेतकरी	१	प्रक्षेत्राबाहेरील	२०	७	२७
२	२०.१२. २०२१	तण व्यवस्थापन	शेतकरी व महिला शेतकरी	१	प्रक्षेत्राबाहेरील	३५	०२	३७
३	१७.०१. २०२२	पिक काढणी परीपक्वता	शेतकरी व महिला शेतकरी	१	प्रक्षेत्राबाहेरील	२३	५	२८

कृषि अभियांत्रिकी

१	१८.०९. २०२१	धान कापणीसाठी धान कापणी यंत्र रिपर चा उपयोग	०१	प्रक्षेत्राबाहेर	शेतकरी/महिला शेतकरी	२५	१०	३५
२	२०.०९. २०२१	जलशक्ती अभियान	०१	प्रक्षेत्राबाहेर	शेतकरी/महिला शेतकरी	१५	५	२०
३	२३.०९. २०२१	पेरणी यंत्राच्या साहाय्याने हरभरा पिकाची पेरणी	०१	प्रक्षेत्राबाहेर	शेतकरी/महिला शेतकरी	२२	०८	३०
४	२७.११. २०२१	पेरणी यंत्राच्या साहाय्याने जवस पिकाची पेरणी	०१	प्रक्षेत्राबाहेर	शेतकरी/महिला शेतकरी	२०	१०	३०
५	०५.१२. २०२१	सुधारीत कृषि अ वजारे व यंत्राचा वापर व निगा	०१	प्रक्षेत्राबाहेर	शेतकरी/महिला शेतकरी	२०	१०	३०
६	१७.१२. २०२१	तण नियंत्रणाकरिता कृषि अवजारांचा उपयोग व फायदे	०१	प्रक्षेत्रामध्ये	शेतकरी/महिला शेतकरी	२०	१०	३०
७	२७.०१. २०२२	हरीत गृह तंत्रज्ञानाचे फायदे	०१	प्रक्षेत्रामध्ये	शेतकरी/महिला शेतकरी	२५	१०	३५
८	०७.०२. २०२२	जलशक्ती अभियान	०१	प्रक्षेत्रामध्ये	शेतकरी/महिला शेतकरी	२५	१०	३५

पिक संरक्षण

१	२३.०९. २०२१	धानपिकावरील तुडतुडयांचे व्यवस्थापन व तुर पिकामधील एकात्मिक किड व रोग व्यवस्थापन	शेतकरी	१	प्रक्षेत्राबाहेर	३०	१०	४०
२	२४.०९. २०२१	धानपिकावरील तुडतुडयांचे व्यवस्थापन व तुर पिकामधील एकात्मिक किड व रोग व्यवस्थापन	शेतकरी	१	प्रक्षेत्राबाहेर	३०	१०	४०
३	२५.०९. २०२१	धानपिकावरील तुडतुडयांचे व्यवस्थापन व तुर पिकामधील एकात्मिक किड व रोग व्यवस्थापन	शेतकरी	१	प्रक्षेत्राबाहेर	३०	१०	४०
४	२४.०९. २०२१	धानपिकावरील तुडतुडयांचे व्यवस्थापन व तुर पिकामधील एकात्मिक किड व रोग व्यवस्थापन	शेतकरी	१	प्रक्षेत्राबाहेर	३०	१०	४०
५	३०.०९. २०२१	धानपिकावरील तुडतुडयांचे व्यवस्थापन व तुर पिकामधील एकात्मिक किड व रोग व्यवस्थापन	शेतकरी	१	प्रक्षेत्राबाहेर	३०	१०	४०
६	०४.११. २०२१	रबी पिकामधील एकात्मिक किड व रोग व्यवस्थापन	शेतकरी	१	प्रक्षेत्रावर	३०	१०	४०
७	०८.११. २०२१	रबी पिकामधील एकात्मिक किड व रोग व्यवस्थापन	शेतकरी	१	प्रक्षेत्राबाहेर	३०	१०	४०

८	१९.११. २०२१	रबी पिकामधील एकात्मिक किड व रोग व्यवस्थापन	शेतकरी	१	प्रक्षेत्राबाहेर	३०	१०	४०
९	२२.११. २०२१	हरभरा पिकावरील एकात्मिक किड व रोग व्यवस्थापन	शेतकरी	१	प्रक्षेत्राबाहेर	३०	१०	४०
१०	२९.११. २०२१	हरभरा पिकावरील एकात्मिक किड व रोग व्यवस्थापन, कीटकनाशके हाताळतांना घ्यावयाची काळजी व उपाययोजना	शेतकरी	१	प्रक्षेत्रावर	३०	१०	४०
११	०३.१२. २०२१	हरभरा पिकावरील एकात्मिक किड व रोग व्यवस्थापन, कीटकनाशके हाताळतांना घ्यावयाची काळजी व उपाययोजना	शेतकरी	१	प्रक्षेत्राबाहेर	३०	१०	४०
१२	०९.१२. २०२१	हरभरा पिकावरील एकात्मिक किड व रोग व्यवस्थापन, कीटकनाशके हाताळतांना घ्यावयाची काळजी व उपाययोजना	शेतकरी	१	प्रक्षेत्राबाहेर	३०	१०	४०
१३	१६.१२. २०२१	हरभरा पिकावरील एकात्मिक किड व रोग व्यवस्थापन, कीटकनाशके हाताळतांना घ्यावयाची काळजी व उपाययोजना	शेतकरी	१	प्रक्षेत्रावर	३०	१०	४०
१४	१८.१२. २०२१	हरभरा पिकावरील एकात्मिक किड व रोग व्यवस्थापन, कीटकनाशके हाताळतांना घ्यावयाची काळजी व उपाययोजना	शेतकरी	१	प्रक्षेत्रावर	३०	१०	४०

पशुसंवर्धन व दुग्धशास्त्र

१	२०.०९. २०२१	चारा पिक व्यवस्थापन	०१	प्रक्षेत्राबाहेर	शेतकरी	३५	०५	४०
२	१२.१०. २०२१	जनावरांच्या आरोग्य व्यवस्थापनेच्या दृष्टिकोणातून लसीकरणाचे महत्त्व	०१	प्रक्षेत्राबाहेर	शेतकरी	२५	०५	२५
३	१५.११. २०२१	जनावरांचे आहार व्यवस्थापन	०१	प्रक्षेत्रावर	ग्रामीण युवक, शेतकरी	१८	०२	२०
४	२६.११. २०२१	शेळी पालन व्यवसाय व्यवस्थापन	०१	प्रक्षेत्राबाहेर	ग्रामीण युवक, शेतकरी	१८	०२	२०
५	०७.१२. २०२१	कुक्कुटपालनामध्ये लसीकरणाचे महत्त्व	०१	प्रक्षेत्रावर	महिला शेतकरी	१७	०३	२०

६	२८.१२. २०२१	दुग्ध व्यवसायमध्ये खनिज मिश्रणाचा वापर	०१	प्रक्षेत्राबाहेर	ग्रामीण युवक, शेतकरी	१५	०२	१७
७	११.०१. २०२२	निकृष्ट दर्जाच्या तणसीवर प्रक्रिया करून पोषण मुल्य वाढवणे	०१	प्रक्षेत्रावर	ग्रामीण युवक, शेतकरी	१४	०४	१८
८	२३.०३. २०२२	जनावरांचे निवारा व्यवस्थापन	०१	प्रक्षेत्राबाहेर	शेतकरी	१५	३	१८

विस्तार कार्ये २०२०-२१

अ. क्र	कार्य	दिनांक	संख्या	गाव	एकूण उपस्थिती
१	रबी हंगाम पूर्व शेतकरी मेळावा	२५.०९.२०२१	०४	साकोली	१२०
		०६.१०.२०२१		जैतपूर	५४
		१५.१०.२०२१		सातलवाडा	१००
		२५.१०.२०२१		कुंभली,	३००
२	कृषि प्रदर्शनी	२२.१०.२०२१	०३	साकोली	५००
		०३.१२.२०२१		मूंडीपार	३००
		२१.०२.२०२१		उमरी	२००
३	जिल्हा मासीक चर्चासत्र व प्रक्षेत्र भेट	२५.०९.२०२१	०७	पवणी	
		१०.१०.२०२१		मोहाडी	
		१०.११.२०२१		लाखांदुर	
		१०.१२.२०२१		भंडारा	
		१०.०१.२०२२		साकोली	
		१०.०२.२०२२		पवणी	
		१०.०३.२०२२		मोहाडी	
४	रेडिओ मुलाखत	२०२१	०६	आकाशवाणी नागपुर	
		२०२१		आकाशवाणी नागपुर	
		२०२१		आकाशवाणी नागपुर	

		२०२१		आकाशवाणी नागपुर	
		२०२१		आकाशवाणी नागपुर	
		२०२२		आकाशवाणी नागपुर	
५	टि.व्ही.मुलाखत	२०२१	०८	दुरदर्शन नागपुर	
		२०२१		दुरदर्शन नागपुर	
		२०२१		दुरदर्शन नागपुर	
		२०२१		दुरदर्शन नागपुर	
		२०२१		दुरदर्शन नागपुर	
		२०२१		दुरदर्शन नागपुर	
		२०२१		दुरदर्शन नागपुर	
		२०२२		दुरदर्शन नागपुर	
६	स्वच्छता अभियान	२५.०९.२०२१ ते ०२.१०.२०२१	१५	साखरा, खंडाळा, महालगाव, कुंभली, सातलवाडा, साकोली, मोहरी, जैतपूर	२००
७	स्वच्छता पत्रवाडा	१६.१२.२०२१ ते ३१.१२.२०२१	१५	खंडाळा, महालगाव, कुंभली, सातलवाडा, साकोली, मोहरी, जैतपूर, मूंडीपार , उमरी	१००
८	शेतीदिन	१६.०१.२०२२		साकोली	३०
		१८.१०.२०२१	०३	मूंडीपार	३०
		१४.०१.२०२२		उमरी	१३
९	किसान गोष्टी	२०.१०.२०२१	०१	लवारी, उमरी	२७
१०	कृषि व पशुपक्षी प्रदर्शनी	२१.१२.२०२१	०१	साकोली, मोहरी, जैतपूर, मूंडीपार	२०
११	साधन व्यक्ती पदावरून केलेले मार्गदर्शन	१५.०२.२०२२	०१	साकोली, मोहरी, जैतपूर, मूंडीपार	१८

